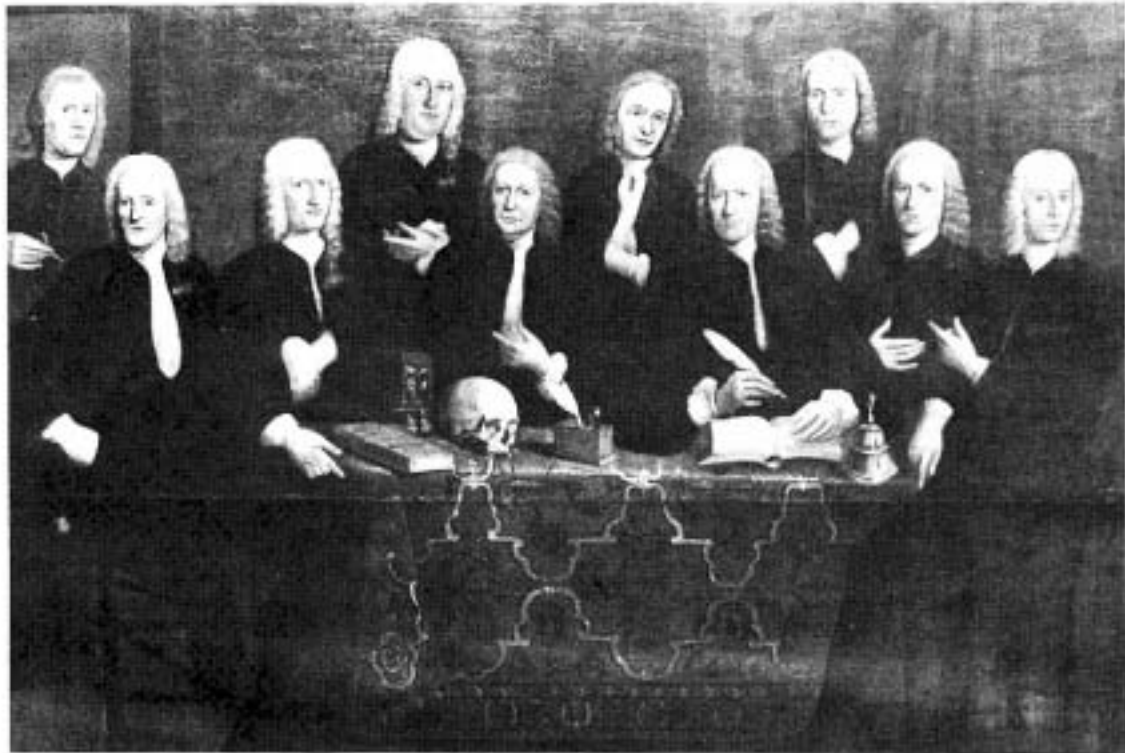

EEN THEATRICUM ANATOMICUM IN HOORN

Anoniem schilderstuk 1e helft 18e eeuw. Het Hoornse chirurgijns-gilde. Verz. Westfries Museum

In het voetspoor van de grote anatoom Andreas Vesalius (1514-1564), hebben eeuwenlang chirurgijns en geneesheren kennis van het menselijk lichaam opgedaan in de snijzalen van de chirurgijns-gildenkamer of in het daarvoor ingerichte Theatrum Anatomicum. Het was in vroegere tijden niet eenvoudig hiertoe voorzieningen te treffen en bovendien was het verkrijgen van de cadavers een van de grootste problemen.

In navolging van het buitenland, waar veel nederlandse studenten heen gingen om de doctorstitel te verkrijgen, werd in 1597 te Leiden een anatomisch theater ingericht. Het Amsterdamse chirurgijns-gilde had al eerder in 1555 het privilege gekregen om één maal per jaar over het lijk van een terechtgestelde te beschikken en daarop de anatomie te verrichten ten nutte van hun leerlingen.

Deze lessen in de ontleedkunde waren openbaar en naast genoemde leerlingen werden ze ook bijgewoond door genodigden en betalende belangstellenden uit de gegoede stand. De doctor die het onderwijs gaf had de titel praelector. De bekendste van deze praelectoren is wel Nicolaas Tulp, die door Rembrandt op het schilderij "De Anatomische Les" werd uitgebeeld.

Ook in Hoorn heeft het chirurgijns-gilde zich bij de opleiding van leerlingen en tot vermeerdering van de eigen kennis toegelegd op preparaties bij het cadaver. Het chirurgijns St. Cosmas en Damianus vergaderde voorheen in de Gevangenpoort. Bij de afbraak van deze poort in 1818 spreekt Klaas van Voorst over de "Snijkamer". Een andere aanwijzing hier-

voor vinden we bij Abbing die melding maakte van een vonnis dat in 1745 was uitgesproken over een viervoudige moordenaar Jan Palland. Het lichaam werd door een barbiersjongen van het galgeveld gehaald ten dienste van de anatomie.

Het ontstaan van het theatrum anatomicum in Hoorn in 1820 had echter een geheel andere achtergrond. De primaire aanzet tot de oprichting ervan lag niet zo zeer op het terrein van het onderwijs.

Nadat in 1818 de twee Hoornse geneeskundige Genootschappen gefuseerd waren tot het Genootschap Vis Unita Fortior, begon men allerlei activiteiten te ontplooiën, waarvan de kosten bij nader inzien te zwaar gingen drukken op het beperkte aantal actieve plaatselijke leden. Een grote financiële schadepost was b.v. de uitgave van een beschrijving en eengedrukte plaat van het ziektebeeld Elephantiasis, dat in Hoorn was waargenomen en was afgetekend. Hoewel corresponderende leden bereid waren door een eenmalige financiële bijdrage het Genootschap uit de zorgen te halen, besloot men een Commissie in te stellen, die zich zou beraden over de mogelijkheid van een permanent fonds.